

آزادشده و با خرید ماشین به جمع دیگران پیوست و باوجود او کاهوی بورکی به بازار کازرون راه یافت.

کشاورزان بورکی دست به تلاش‌های دیگری زدند و این بار سبزی بورکی بازار تازه‌تری پیدا کرد و پیله‌وران آن را به بورکی آغالی و چغا ساعی و شهپاز خانی، بزین، بنه سید، تل اسپید، خواجه جمالی، ایجانی، جعفرجن، بنکی و دیگر روستاهای دشت خشت می‌بردند. یکی از محصولات پر درآمد بورکی تنباکو بود که نه تنها در رودک بلکه در کازرون، چنارشاهیجان، ممسنی و یاسوج هم خریدار داشت و پایه‌پای تنباکوی برازجان بازار خوبی را به خود اختصاص داده بود.

از بیش از یک قرن و در دوران ملوک‌الطوایفی که هر خان و خان زاده‌ای روستایی برای خود داشت، بورکی در زیر سیطره محمدعلی‌خان بهبهانی بود.

هنگام برداشت خرمن مأمورانی از طرف خان می‌آمدند و غله کشاورزان را مهروموم می‌کردند و درصد بسیاری از دست رنجشان به خان تعلق داشت.

از حوادث تاریخی این روستا می‌توان به آتش‌سوزی مهیبی اشاره کرد که حدود نیم‌قرن پیش چندین هکتار زمین زیر کشت گندم در آغاز فصل درو طعمه آتش شد.

مردم روستا از زن و مرد بسیج شده بودند تا آتش را مهار کنند. یکی دیگر از حوادث عظیم هفتاد پنج سال پیش آن بود که با قحطی وحشتناکی که سرتاسر منطقه را در خود فروبرده بود دزدی‌های زیادی می‌شد.

غلو سوزو (غلام سبزه) از دزدان معروفی بود که تمامی مردم خشت و گوریگاه و کنارخشته و بورکی و دیگر روستاهای دشت خشت از او می‌ترسیدند.

از گفته‌های سالمندان چهل سال پیش می‌شود پنداشت که غلو سوزو در آن روزگار دچار ناراحتی شدید روحی بوده و علم روانشناسی پایش به مناطق دورافتاده که هیچ به پایتخت هم نرسیده بود تا این گونه افراد را معالجه کنند.

مسب خیلی از جنایات ضعف اجتماعی نیز بوده است چراکه به گواه تاریخ همه مجرمان در بطن مادر مجرم نبوده‌اند. او در تاریخ نای ذهن خود دشمن داشت.

خیلی‌ها را به قتل رسانده بود. به‌طوری نامش بر سر زبان‌ها افتاده و لرزه برگردها انداخته بود که دیگر نیاز به دزدی شبانه نداشت. در دل روز می‌آمد و هر چیزی که می‌خواست با خود می‌برد و کسی در برابرش جرأت عرض‌اندام نداشت.

در نشستی پنهانی که سرشامان دشت خشت در منزل غلام شاه دهقانی در محله پائینی بورکی داشتند غلام شاه قول داد تا با طرحی غلوسوزو را از پا دربیارد. غلام شاه مردی رک و روراست بود. چون بی‌پروا سخن می‌گفت شهره دشت خشت بود و شخصیت‌های سرشناس او را دوست داشتند.

غلام شاه قاصدی به منزل غلو سوزو که در یکی از روستاهای منطقه زندگی می‌کرد فرستاد و از او برای ناهار دعوت کرد. غلو سوزو اسب زین کرد و (تفنگ زار) را بر دوش گرفت و به بورکی آمد. غلام شاه ناهار مفصلی تدارک دیده بود و در آن روز دو رأس تیستر (بز جوان) برای مهمان‌ها که سرشناس بورکی بودند سربریده بود. طرحی که برای کشتن غلو سوزو چیده بودند بسیار ظریف و فنی بود.

در دیوار سربونک منزل همسایه غلام شاه یعنی عمو عوض و باقرعباس آقا (حاج باقر کدخدای محله پائینی)، سوراخی مشرف به دستشویی منزل غلام شاه تعبیه کرده بودند. به‌اندازه‌ای که لوله تفنگ

بتواند از آن عبور کند. بعد از ناهار مهمان‌ها به بهانه خواب قیلوله در کپر دراز کشیدند ولی همگی از گوشه چشم غلو سوزو را می‌پاییدند. او که دزدی ماهر و کارکشته و بشدت روان‌پریش بود، چون به هیچ کس اعتماد نداشت، تن به خواب قیلوله نمی‌داد. بعد از نوشیدن چای آفتاب‌های آب خواست و تفنگش را بر دوش گرفت و به دستشویی رفت...

نوشته‌ای از محمود دهقانی
ادامه دارد...

روستای بورکی

خلیج فارس شاید در دوران هخامنشی و ساسانیان تاریخ مؤثرتری را پشت سر گذاشته است. Boorekey بورکی در استان فارس سه روستا بورکی نامیده می‌شوند. یک بورکی از توابع شهر مرودشت و دوتای دیگر در دشت خشت قرار دارند که یکی از آنها با پسوند آغالی مشخص می‌شود.

روی سخن در این نوشتار روستای بورکی روستای بزرگی است که در سینه کوه قرار دارد و نزدیک به جاده شیراز به بوشهر است و از دیرباز باغ‌های میوه به‌ویژه لیموی آن معروف بوده است. در دوره‌های دور تاریخی نیز بورکی مرکز کشت خشخاش و حبوبات بود.

قند و شکر برای بورکی و خشت از طرف اداره قند و شکر بوشهر تأمین می‌شده است. کربلایی رضا محمد زمان (کهرضا) از جنوب با کاروان، قند و شکر به منطقه می‌فرستاد.

رضا محمد زمان همسرش از سادات خشت بود. اهالی خشت و کنارخشته نه تنها آب آشامیدنی‌شان از بورکی بوده بلکه با سبزیجات بورکی روزگار گذرانده‌اند.

تا نیم‌قرن پیش با مشک و تانکر به بورکی می‌آمدند و آب می‌بردند. آب کنارخشته از چاه مزرعه (مش ابریم) مشهدی ابراهیم از محله بالای بورکی که خود در دخانیات کنارخشته کار می‌کرد تأمین می‌شد.

چاه «آرتیژن» اولین طرح لوله‌کشی آب به کنارخشته هم در محله بالای حفر شد.

شادروان شاه جی خان بخارایی پدر احمدشاه و عباس بخارایی، مکانیک برجسته منطقه و آموزش‌دیده کشور هند مسئول تلمبه چاه بود. شادروان شاجی خان بخارایی خدمات شایانی به مردم منطقه به‌ویژه جعفرجن و کنارخشته و بورکی کرد.

ایشان نسل جدیدی مکانیک و راننده برای منطقه تربیت کرد که در آن دوران خود یک موهبت بود. آب خشت از مزرعه رضا (چهاب رضی) شادروان ملا غلامرضا از محله پائینی بورکی بود. محمدرضا از اهالی خشت با صدای دل‌نشینی با تانکری که بر گاری داشت آوازخوانان به بورکی می‌آمد و آب به خشت می‌برد و از آن راه پول‌دار شد و با چهارده هزار تومان ماشین (شورلت) سبزرنگ مدل پنجاه‌هفت (میلادی) خرید و بین خشت و کازرون مسافرکشی می‌کرد.

آب‌وهوای بورکی مناسب‌تر از خشت و کنارخشته بود. ازاین‌رو پیشرفت کشاورزی در بورکی باعث رونق بازار سبزی کنارخشته و خشت شد.

بعد از سال‌ها چند نفر در خشت ماشین خریدند و مسافران از کازرون سبزی و میوه به خشت و کنارخشته می‌آوردند. از رانندگان آن دوران (مش عبدالکریم) حاج عبدالکریم قاسمی، آقای یدالله اسمال جونی، آقای یدالله نورمحمد، شادروان ایرج، آقای سید محمود (سید ملک) هاشمی و شهید الله کرم بوستانی فرزند ماشالله بودند.

در کنارخشته سید فتح‌الله و سید نمکی و سید رضا از سادات کنارخشته ماشین‌دار منطقه بودند.

غلامحسین خدامراد در کنارخشته اولین مکانیک وسایط نقلیه موتوری ازجمله موتورسیکلت و دوچرخه بود. از بورکی هم شادروان شیخ حسین فرزند محمدحسین که با تصادفی در زندان بسر می‌برد

آشنایی با قسمت‌های مختلف و معماری آستان مقدس حضرت معصومه

محدوده‌های نزدیک‌تر به ضریح مطهر را رواق می‌گویند. حرم مطهر دارای چهار رواق است:

- رواق بالاسر که محوطه بین مسجد بالاسر تا ضریح مطهر است و با آیینه کاری و گچ کاری‌های بسیار زیبا آراسته‌شده است.
- رواق دارالحفاظ که محوطه بین ایوان طلا و ضریح مطهر است.
- رواق آینه (شهید بهشتی) که در بخش زنانه و پایین پای حضرت (س) واقع است.
- رواق پیشرو که محوطه بین مسجد طباطبایی تا ضریح مطهر است.

صحن‌ها
حرم مطهر دارای سه صحن است:

- صحن نو (اتابکی)**
این صحن زیبا دارای چهار ایوان شمالی، جنوبی و شرقی و غربی است: ایوان شمالی آن ورودی از میدان آستانه و ایوان جنوبی ورودی از طرف قبله و ایوان شرقی ورودی از خیابان ارم و ایوان غربی همان ایوان آینه است در هر کدام از این ایوان‌های یادشده ظریف و آثار هنری، معماری خاصی به‌کاررفته است.

صحن عتیق (قدیم)
صحن عتیق واقع در شمال روضه مبارکه) اولین صحنی است که در این بارگاه مبارکه بنا شده، این صحن را چهار ایوان زیبا فراگرفته است. ایوانی بااعظمت در جنوب که همان ایوان طلا (ورودی صحن به روضه مطهره) هست و ایوانی در شمال که ورودی فیضیه به صحن را تشکیل می‌دهد که ساختمان نقاره‌خانه روی آن بنا شده است و ایوانی در غرب که ورودی مسجد اعظم به صحن است و در شرق، ایوان ورودی صحن عتیق به صحن نو واقع است.

صحن صاحب‌الزمان:
این صحن با بیوتات متعلق به آن در مساحتی حدود ۸ هزار مترمربع با چهار جهت ورودی، (ورودی شرقی شبستان امام خمینی «ورودی غربی» به پل آهنچی «ورودی شمالی» بست مسجد اعظم «ورودی جنوبی» خیابان جدیدالاحداث است. دیواره‌های اطراف این صحن منقوش به کتیبه‌های قرآنی با خطوط بنائی و کوفی در ساختار و طرح جدید با ترکیبی از سیمان سفید و آجر است.

گلدسته‌ها
گلدسته‌های ایوان طلا
در دو طرف این ایوان در صحن عتیق، گلدسته‌هایی پوشیده از کاشی گرهی به صورت مارپیچ (به بلندی ۱۷/۴۰ متر از سطح بام و قطر ۱/۵۰ متر) ساخته شده است که بین بیچ‌ها، اسامی مبارک: «الله»، «محمد»، «علی» به خط کوفی نوشته شده است که در بالای آنها زیر مقرنس کتیبه‌ای قرار دارد که سقف آن «ن الله و ملائکته یصلون...» است.

حضرت معصومه (س)
حضرت معصومه (س) دختر گرامی امام هفتم شیعیان حضرت موسی بن جعفر (ع) است. مادر مکرمه ایشان حضرت نجمه خاتون (س) است. ولادت آن حضرت در روز اول ذی‌قعدة سال ۱۷۳ هجری قمری در مدینه منوره واقع شده است و در روز دهم ربیع‌الثانی و بنا بر قولی دوازدهم ربیع‌الثانی سال ۲۰۱ هجری دیده از جهان فروبست. بی‌توته پس از فوت ایشان مردم قم با تجلیل فراوان پیکر پاکش را به‌سوی محل فعلی که در آن روز بیرون شهر و به نام «باغ بابلان» معروف بود تشییع کردند.

پس از دفن حضرت معصومه (س)، موسی بن خزرخ سائبانی از بوریا بر فراز قبر شریفش قرار داد تا این که حضرت زینب فرزند امام جواد (ع) به سال ۲۵۶ هجری قمری اولین گنبد را بر فراز قبر شریف عمه بزرگوارش بنا کرد. پس‌ازآن در طول سالیان دراز تا امروز مرقد مطهر ایشان همواره موردتوجه و احترام شیعیان و ارادتمندان بوده و بارها تجدید بنا شده و توسعه و تکمیل یافته است.

معماری کنونی حرم فاطمه معصومه
حرم فاطمه معصومه در میان بقعه با بلندی ۱/۲۰ و طول و عرض ۲/۹۵ در ۱/۲۰ متر قرارگرفته و با کاشی‌های نفیس و زرقام آغاز قرن هفتم پوشیده شده است.

گرداگرد مرقد، دیواری به بلندی دو متر و طول و عرض تقریبی ۴/۸۰ در ۴/۴۰ قرار دارد که در سال ۹۵۰ بنا گردید و با کاشی معرق آراسته شد که اکنون این دیوار با ضریح مشبک از جنس نقره‌پوشیده شده است.

رواق‌ها

شده را به خزانه تحویل داده شد.

ضریح حضرت معصومه

اولین گنبدی که پس از سالیان حصری موسی بن خزرخ برفرافز قبر فاطمه معصومه بنا شد، قبه‌ای برجی شکل بود که به همت زینب دختر محمدتقی از مصالح آجر و سنگ و گچ در اواسط قرن سوم هجری ساخته شد. به‌مرورزمان و پس از دفن بعضی از بانوان علوی در جوار فاطمه معصومه دو گنبد دیگر در کنار گنبد اول ساخته شد. در سال ۴۴۷ هجری «میر ابوالفضل عراقی» (وزیر طغرل کبیر) به تشویق شیخ طوسی به‌جای آن سه گنبد، گنبد مرتفعی، آراسته به نقش‌های رنگ‌آمیزی و تزیینات آجری و کاشی بدون ایوان و حجره بنا نهاد که تمام قبور سادات و آن بانوان را فرامی‌گرفت. در سال ۹۲۵ هجری قمری همین گنبد به همت «شاه بیگی بیگم» همسر شاه اسماعیل تجدید بنا و سطح خارجی گنبد با کاشی‌های معرق آراسته گردید. ضمناً ایوان رفیع با دو مناره در صحن عتیق ساخته شد. نهایتاً در سال ۱۲۱۸ هجری همزمان با سلطنت فتحعلی شاه قاجار گنبد با خشت‌هایی طلایی تزیین شد که تا سال ۱۳۷۹ شمسی باقی‌ماند.

در سال ۱۳۸۰ به علت تخریب ظاهر گنبد، توسط تولید آستانه مقدسه، مسعودی خمینی طهلی بازسازی و تعمیرات اساسی گنبد حرم اقدام شد و خشت‌های طلایی سابق جمع‌آوری گردید. پس از بازسازی و تعمیرات اساسی بر روی گنبد، پرده‌برداری از گنبد جدید در اردیبهشت‌ماه ۱۳۸۴ هجری شمسی به دست محمدتقی بهجت انجام شد.

پادشاهان مدفون در حرم
چهار پادشاه از صفویان، دو پادشاه از قاجار و همچنین تعدادی از شاهزادگان قاجار در این مکان دفن شده‌اند.

موزه

در طی دوره‌های مختلف که از آغاز بنای حرم می‌گذرد، اشیا گران‌بهایی در آنجا گردآمده است که زائران و مجاوران حرم و گاه فرمائروایان دور و نزدیک آنها را هدیه کرده‌اند. پیش از تأسیس موزه، طی سالیان دراز چون جایی برای نگهداری این اشیا نبود و این‌ها به صورت پراکنده در اطراف بقعه و حرم انباشته شده بود، برخی از میان رفت. در ۱۳۱۴ ش وزارت معارف وقت محلی را در غرب حرم زنانه در نظر گرفت و پس از نوسازی به موزه آستانه اختصاص داد. بعدها موزه را به محلی در جنب مدرسه فیضیه، در کنار دفتر تولیت آستانه انتقال دادند و در جای ساختمان موزه سابق، مسجد موزه را بنا کردند.

در این موزه اشیا نفیسی چون قرآن‌های خطی، دوازده قطعه فرش قبر پادشاهان قاجار، قسمتی از پرده کعبه که توسط امام خمینی اهدا شده، مسکوکات کهن و گران‌بهای زرین و سیمین اسلامی از عصر خلفای عباسی تا روزگار معاصر، قالیچه‌های نفیس، درهای زرین و سیمین، قندیل و چلچراغ و شمعدان و بسیاری چیزهای دیگر نگهداری می‌شود.